

Sygn. akt I PK 107/18

POSTANOWIENIE

Dnia 9 kwietnia 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Zbigniew Myszka

w sprawie z powództwa D. C., A. K. i B. B.

przeciwko Z. K.

o zapłatę ryczałtu za noclegi,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 9 kwietnia 2019 r.,

skargi kasacyjnej pozwanego od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i
Ubezpieczeń Społecznych w G.

z dnia 9 listopada 2017 r., sygn. akt VIII Pa [...],

**odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, bez
obciążania skarżącego kosztami zastępstwa procesowego
powodów w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w G. VIII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z dnia 9 listopada 2017 r. oddalił apelację pozwanego Z. K. od wyroku Sądu Rejonowego w Z. z dnia 12 maja 2017 r. zasądającego od pozwanego na rzecz powoda B. B. kwotę 26.209,32 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 24 marca 2014 r.; na rzecz powoda D. C. kwotę 34.440,16 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 22 września 2014 r.; na rzecz powoda A. K. kwotę 34.719,14 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 24 marca 2014 r., oddalającego powództwa w pozostałym zakresie oraz orzekającego o kosztach procesu.

W sprawie tej ustalono, że powodowie byli zatrudnieni przez pozwanego na stanowiskach kierowców w transporcie międzynarodowym. W dniu 1 marca 2014 r. podpisali oświadczenia, że zarówno w przypadku podróży krajowych jak i zagranicznych chcą wykorzystywać miejsce do spania w pojeździe (o ile posiada on odpowiednie dla każdego kierowcy i pojazd znajduje się w postoju) i wnoszą o wypłacanie im ryczałtu noclegowego w wysokości i na zasadach przyjętych w pozwanej firmie. W tej dacie pozwany wydał Regulamin Pracy i Regulamin Wynagradzania, w którym określono zasady i wysokość przyznawania zwrotu kosztów noclegów w podróży krajowej i zagranicznej, w tym ryczałt za nocleg w wysokości 32 euro. Pozwany, co do zasady nie oferował możliwości korzystania z innej postaci noclegu niż w kabinie samochodu, a tylko jedynie w wyjątkowych sytuacjach (np. zepsuta klimatyzacja), po telefonicznym uzgodnieniu pracownik mógł skorzystać z noclegu w hotelu. Wynagrodzenie zasadnicze wypłacane było pracownikom przelewem na wskazane przez nich konto, natomiast ewentualne dodatkowe kwoty wypłacano gotówką do ręki. W okresie przed wejściem w życie regulaminu wynagradzania powodowie nie otrzymywali ryczałtów, a jedynie diety.

D. C. za okres od 3 września 2012 r. do 28 lutego 2014 r. przysługiwało łącznie 230 ryczałtów za noclegi zagraniczne i krajowe o łącznej wartości 34.440,16 zł, A. K. za okres od 27 sierpnia 2012 r. do 28 lutego 2014 r. przysługiwało łącznie 291 ryczałtów za noclegi zagraniczne i krajowe o łącznej wartości 34.719,14 zł a B. B. za okres od 3 stycznia 2013 r. do 28 lutego 2014 r. przysługiwało łącznie 194 ryczałty za noclegi zagraniczne i krajowe o łącznej wartości 26.209,32 zł. Sąd Okręgowy podzielił ustalenia faktyczne oraz ocenę dowodów dokonane przez Sąd pierwszej instancji. W sprawie bezspornym było, że do dnia 1 marca 2014 r. strony nie ustaliły ani w umowie o pracę, ani w zakładowych aktach prawa pracy uprawnienia do ryczałtu za nocleg w podróży służbowej, natomiast zarzuty apelacji sprowadzały się zasadniczo do naruszenia art. 77⁵ § 1 i 2 k.p. i art. 2 ust. 7 oraz 4 ustawy z dnia 16 kwietnia 2002 r. o czasie pracy kierowców (jednolity tekst: Dz.U. z 2012 r., poz. 1155 ze zm.) w kontekście orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego z dnia 24 listopada 2016 r., K 11/15. Sąd Okręgowy powołał się na wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21 lutego 2017 r., I PK 300/15, że wprowadzie po wyroku TK nie stosuje się art. 21a ustawy o czasie

pracy kierowców, ale stosuje się art. 77⁵ § 5 k.p., jeżeli pracodawca nie uregulował zasad zwrotu należności z tytułu podróży służbowej w układzie zbiorowym pracy, regulaminie wynagradzania lub umowie o pracę. Brak regulacji (zasad zwrotu tych kosztów) w ustawie o czasie pracy kierowców obliguje do ich rekompensaty za pomocą powszechnie obowiązujących przepisów prawa pracy, tj. art. 77⁵ k.p. Argumentacja taka jest spójna z przepisami prawa UE.

W skardze kasacyjnej pozwany zarzucił naruszenie: 1/ art. 328 § 2 k.p.c., ponieważ Sąd Okręgowy w G. oparł uzasadnienie podstawy prawnej wydanego orzeczenia wyłącznie na odwołaniu się do wyroku Sądu Najwyższego z dnia 21 lutego 2017 r., I PK 300/15, nie próbując samodzielnie wskazać na merytoryczne uzasadnienie o charakterze normatywnym w zakresie tego trudnego i kontrowersyjnego zagadnienia prawnego, co stanowiło pogwałcenie zasady prawidłowego uzasadnienia, a także konstytucyjnej zasady legalizmu oraz państwa praworządnego, skoro Sądy orzekają na podstawie i w ramach powszechnie obowiązującego prawa; 2/ art. 2 pkt 7 ustawy z dnia o czasie pracy kierowców, stanowiącego definicję legalną „podróży służbowej” kierowców, wykładni art. 77⁵ § 2 k.p. i art. 77⁵ § 1 k.p. oraz art. 4 ustawy o czasie pracy kierowców przez błędną wykładnię w połączeniu z wydaniem orzeczenia z faktycznym pominięciem wykładni językowej tych przepisów, co w połączeniu z nieuprawnionym zastosowaniem daleko rozszerzającej wykładni językowej spowodowało zbędne i błędne „poszukiwanie podstawy prawnej”, gdy przywołane przepisy w związku z art. 21a ustawy o czasie kierowców zostały uznane za niekonstytucyjne, przeto art. 77⁵ § 1 k.p. oraz art. 2 ust. 7 i art. 4 ustawy o czasie pracy kierowców nie mają zastosowania w przedmiotowej sprawie w stanie prawnym zaistniałym po orzeczeniu TK w sprawie K 11/15.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący sformułował istotne zagadnienia prawne: 1/ „czy po orzeczeniu Trybunału Konstytucyjnego w sprawie K 11/15, usuwające z porządku prawnego zakresowo (dla kierowców międzynarodowego transportu drogowego) art. 77⁵ § 2,3,5 k.p. w związku z § 16 § 1, 2 i 4 rozporządzenia MPiPS z 2013 roku w sprawie zasad wypłaty świadczeń z tytułu podróży służbowych, w związku z art. 21a Ustawy o czasie pracy kierowców, dopuszczalne jest zasądzanie ryczałtów noclegowych na

podstawie art. 2 pkt. 7 Ustawy o czasie pracy kierowców, stanowiącego definicję legalną 'podróży służbowej' kierowców, w sytuacji gdy przepis powyższy nie zawiera w swej treści żadnej delegacji do stosowania przepisów aktualnie obowiązującego rozporządzenia regulującego zasady wypłaty ryczałtu noclegowego i które to rozporządzenie w swym załączniku określa wysokość stawek ryczałtu noclegowego", 2/ „czy po orzeczeniu Trybunału Konstytucyjnego w sprawie K 11/15, dopuszczalne jest zasądzanie ryczałtów noclegowych na podstawie art. 77⁵ § 2 k.p. w sytuacji, gdy zarówno § 2 jak i 3 oraz 5 przywołanego przepisu znajdują się w 'związku i zakresie' w ramach normy prawnej uznanej przez TK w jego orzeczeniu z dnia 24 listopada 2016 r. w sprawie K 11/15 za niekonstytucyjną", 3/ „czy po orzeczeniu Trybunału Konstytucyjnego w sprawie K 11/15, dopuszczalne jest zasądzanie ryczałtów noclegowych na podstawie art. 77⁵ § 1 k.p. w sytuacji, gdy przepis powyższy nie zawiera w swej treści żadnej delegacji do stosowania przepisów obowiązującego rozporządzenia regulującego zasady wypłaty ryczałtu noclegowego i które to rozporządzenie w swym załączniku określa wysokość stawek ryczałtu noclegowego", 4/ „czy po orzeczeniu Trybunału Konstytucyjnego w sprawie K 11/15, dopuszczalne jest zasądzanie ryczałtów noclegowych na podstawie art. 4 Ustawy o czasie pracy kierowców w sytuacji, gdy przywołany art. 4 dotyczy sytuacji braku uregulowania danej kwestii w Ustawie o czasie pracy kierowców, a nie sytuacji, gdy przepis obowiązującej Ustawy o czasie pracy kierowców tj. art. 21a został uznany przez TK za niekonstytucyjny w związku i zakresie z § 2, 3 i 5 art. 77⁵ k.p.". Wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w G. oraz orzeczenia o kosztach procesu, w tym kosztach zastępstwa procesowego, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i orzeczenie co do istoty sprawy przez oddalenie powództw powodów w całości oraz o zwrocie przez powodów na rzecz pozwanego kwoty spełnionego świadczenia obejmującej świadczenie główne, odsetki i koszty procesu, a także zasądzenie od powodów na rzecz pozwanego kosztów procesu, z uwzględnieniem kosztów zastępstwa procesowego według norm przypisanych.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną powodowie wnieśli o odmowę przyjęcia jej do rozpoznania i zasądzenie od pozwanego na ich rzecz kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Wprawdzie w wyroku z dnia 24 listopada 2016 r., K 11/15, Trybunał Konstytucyjny zakwestionował zgodność z Konstytucją RP wywołujących kontrowersje jurysdykcyjne „kaskadowych” przepisów o ryczałtach za noclegi odbywane w kabinach samochodów przez kierowców w transporcie międzynarodowym, ale po wydaniu tego orzeczenia trybunalskiego i do czasu ustanowienia nowych i precyzyjnych regulacji prawnych w spornym zakresie rekompensat za uciążliwości nocowania kierowców w kabinach samochodów nie ma podstaw prawnych i uzasadnienia do oddalania w całości roszczeń kierowców o zasądzenie od pracodawców spornych świadczeń z tytułu noclegów odbywanych w kabinie samochodu, ponieważ kierowcy który podczas nocnego odpoczynku działają w interesie pracodawcy, choćby przez sprawowanie „pieczy” nad mieniem pracodawcy, co może niekiedy przeciwdziałać potencjalnemu zaborowi powierzonego mu samochodu i przewożonego ładunku. Dlatego do czasu legislacyjnej sanacji porządku prawnego w zakresach uznanych za niekonstytucyjne w zreferowanym przez Sąd drugiej instancji wyroku Trybunału Konstytucyjnego, należy nadal orzekać z uwzględnieniem ukształtowanej linii orzeczniczej Sądu Najwyższego, który w uchwale składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 12 czerwca 2014 r., II PZP 1/14 (OSNP 2014 nr 12, poz. 164), potwierdził stanowisko, że noclegi kierowców zatrudnionych w międzynarodowym transporcie samochodowym w kabinach samochodów nie stanowią bezpłatnego wypoczynku, przeto wymagają stosownej rekompensaty. Trzeba też zwrócić uwagę, że z wyroku Trybunału Sprawiedliwości UE z dnia 18 lutego 2016 r., C-325/15, nie tyle wynika, że kierowcom zatrudnionym w transporcie międzynarodowym nie przysługują żadne należności za noclegi w kabinie samochodu w transporcie międzynarodowym, ale że prawo wspólnotowe, w tym art. 8 ust. 8 rozporządzenia Rady (EWG) „nie stoi na przeszkodzie” krajowym regulacjom, które określają

warunki, w jakich kierowcy mogą domagać się zwrotu kosztów noclegów wynikających z działalności zawodowej przewoźnika. Oznacza to, że regulacje wspólnotowe nie wyłączają ani nie modyfikują krajowych przepisów lub układowych, regulaminowych lub umownych postanowień o przysługiwaniu spornych ryczałtów, w tym nie zastępują braku takich regulacji. W tym zakresie podkreśla się w szczególności, że zakładowe lub umowne regulacje prawne wyłączające obowiązek pracodawców pokrywania kosztów noclegów kierowców w międzynarodowym transporcie samochodowym w związku z zapewnieniem im noclegów w kabinach pojazdów są „bezskuteczne i nie mają mocy prawnej” (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 lutego 2018 r., III PK 158/16, LEX nr 24502454).

Powyższe oznacza, że wyżej powołany wyrok Trybunału Konstytucyjnego nie może być wykorzystywany dla ostatecznego ani definitywnego negatywnego osądu spornych roszczeń kierowców, bo w tym nadal złożonym przedmiocie licznych sporów o ryczałty za noclegi w międzynarodowym transporcie samochodowym występują kontrowersje, ale nie zmienia się stanowisko, że kierowca w transporcie samochodowym ma prawo do świadczeń związanych z odbywanymi noclegami w kabinach samochodów podczas wykonywania transportu międzynarodowego oraz to, że sporne świadczenia stanowią koszty pracy obciążające pracodawcę. Sąd Najwyższy podtrzymuje ugruntowany pogląd, że nocleg w kabinie samochodu nie jest równoznaczny z zapewnieniem kierowcy bezpłatnego noclegu, wymaganym w standardzie wyższym niż „kabinowy”, natomiast art. 8 ust. 2 i ust. 8 rozporządzenia (WE) nr 561/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z 15 marca 2006 r. w sprawie harmonizacji niektórych przepisów odnoszących się do transportu drogowego legalności, ani wyżej powołany wyrok Trybunału konstytucyjnego prawa do takiej rekompensaty nie wyłączają w całości. Wprawdzie w sferze innej niż państwowa lub samorządowa - o wysokości zwrotu kosztów podróży decyduje pracodawca prywatny, przy czym ryczałt za nocleg w podróży służbowej kierowcy zatrudnionego w transporcie międzynarodowym może zostać uzgodniony w układzie zbiorowym pracy lub w regulaminie wynagradzania albo w umowie o pracę (art. 77⁵ § 3 k.p.) poniżej 25% limitu z rozporządzenia w sprawie wysokości oraz warunków ustalania należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej

jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej poza granicami kraju (por. uchwałę składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 26 października 2017 r., III PZP 2/17, OSNP 2018 nr 3, poz. 28). Oznacza to dopuszczalność ustalenia w regulacji zakładowej lub umownej prawa pracy spornego ryczału w kwocie niższej od 25% limitu kosztów noclegu hotelowego za granicą.

Pozwany takie potencjalnie adekwatne regulacje regulaminowe wprowadził dopiero od 1 marca 2014 r., a zatem wcześniejszy brak takich regulacji zakładowych lub wyraźnych umownych uzgodnień stron stosunku pracy obciążał skarżącego, który nie wskazał na potencjalną potrzebę „moderowania” wysokości zasadzonych ryczałtów przez ich miarkowanie także przy braku regulacji dotyczącej spornych ryczałtów za nocleg w prawie zakładowym (regulaminie wynagradzania), z uwzględnieniem standardu nocowania w kabinie konkretnego pojazdu, nad którym pieczę sprawuje kierowca także podczas noclegu. Taki nurt judykatury dopuszcza miarkowanie spornego ryczału noclegowego poniżej 25% ryczału wynikającego z przepisów prawa powszechnie obowiązującego (por. wyroki Sądu Najwyższego z: 17 listopada 2016 r., II PK 227/15, LEX nr 2180093 lub z 5 grudnia 2017 r., II PK 286/16, LEX nr 2434444). W tej interpretacji, ryczałt za nocleg może być niższy niż 25% ryczału „powszechnego”, ale nie może być dowolnie niski, a zatem o jego spornej wysokości Sąd powinien orzec z uwzględnieniem dyspozycji art. 322 k.p.c. Zasada ta jest pomocna na wypadek nieustalenia wysokości spornych ryczałtów za noclegi lub w razie niepełnej czy nieprecyzyjnej regulacji regulaminowej lub umownej, z których miało wynikać sporne uprawnienie. W szczególności, jeżeli sporne świadczenie nie zostało uregulowane w konkretnych kwotach, to może być sądownie orzeczone poniżej 25% hotelowego ryczału takich kosztów (por. uchwałę składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 26 października 2017 r., III PZP 2/17, OSNP 2018 nr 3, poz. 28). W przedmiotowej skardze zabrakło tego typu potencjalnie adekwatnych zarzutów kasacyjnych, przeto Sąd Najwyższy nie miał podstaw prawnych do zweryfikowania bezpodstawnie zaskarżonego - tylko co do zasady - wyroku.

Mając powyższe na uwadze Sąd Najwyższy postanowił jak w sentencji na podstawie art. 398⁹ § 2 2 k.p.c., nie obciążając skarżącego kosztami zastępstwa procesowego powodów w tej kontrowersyjnej materii orzeczniczej (art. 102 k.p.c.).